

Petletnica uničenja slovenskih bank

Zasl. prof. dr. Peter Glavič, ekonomist

Pred nekaj dnevi je minilo pet let od izbrisa delnic in podrejenih obveznic v treh največjih slovenskih bankah. Malo prej pa je minilo poldrugo leto od roka, ki ga je Ustavno sodišče postavilo Državnemu zboru za odpravo protiustavnosti tedanjega zakona o bančništvu, ki je izključil pravico izbrisanih do sodnega varstva – nič ne kaže, da bi ga kmalu sprejeli. Zato je osem tožnikov vložilo pobudo na Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP), ki je konec oktobra 2018 uvedlo postopek proti Sloveniji. Država mu mora do 15. februarja 2019 odgovoriti na več vprašanj. Odbor Evropskega parlamenta za gospodarstvo je junija 2018 objavil študijo z naslovom "Podrejeni dolg in njegova samouvrstitev: zavajajoče prodajanje finančnih proizvodov", v kateri ugotavlja, da je bila obravnavana v Sloveniji izredno in nesorazmerno stroga. Šlo je tudi za zavajajoče prodajanje delnic in podrejenih obveznic, zato imajo razlašeni pravico do odškodnine.

Nacionalni preiskovalni urad (NPU) je pred nekaj dnevi podal kazensko ovadbo na specializirano državno tožilstvo zaradi domnevne zlorabe uradnega položaja. Ovađeni so vsi člani tedanjega sveta Banke Slovenije (BS) z guvernerjem Boštjanom Jazbecem na čelu. Bivši guverner BS je uspel dve leti in pol ustavljati roko pravice z vlogami na Ustavno sodišče. Preiskava NPU je potrdila, da so v NLB neupravičeno ugotovili negativni kapital, izrekli ukrep prenehanja kvalificiranih obveznosti banke ter izbrisali delnice in podrejene obveznice. NPU bi moral preiskavo razširiti tudi na NKBM in Celjsko banko, ki sta bili kapitalsko ustrežnejši kot NLB in v katerih je bilo nad sto tisoč malih delničarjev. Svet BS (viceguvernerji)

je oktobra 2018 umaknil zahtevo za presojo ustavnosti člena zakona o BS, ki je Računskemu sodišču onemogočala revizijo poslovanja BS v letih 2013 in 2014.

Dogajanje na borzi je pokazalo, kako škodljiva je bila potvorjena sanacija bank v slovenski lasti. Slovenski borzni indeks (SBI TOP) je od vrednosti 940 točk konec leta 2005 zaradi vsiljene privatizacije in zadolževanja zanjo v letih 2006/2007 zrasel nad 2600 točk in med krizo padel na 800 točk. Indeks vse do danes ni dosegel vrednosti iz leta 2005. Nemški borzni indeks Dax in ameriški indeks SP 500 sta v tem obdobju podvojila vrednosti. Zato so slovenska podjetja na Ljubljanski borzi, merjena z razmerjem med ceno delnic in dobičkom na delnico, med najcenejšimi v Evropi, cenejša so samo v Rusiji. Delničarji so ob nakupu delnice NKBM konec leta 2007 plačali 187 odstotkov njene knjigovodske vrednosti, kar je normalna cena zunaj krize. Apollo in EBRD sta zanjo plačala samo 40 odstotkov knjigovodske vrednosti ali le 20 odstotkov normalne cene. V tem pogledu je bila prodaja NLB ugodnejša, saj je dosegla 69 odstotkov knjigovodske vrednosti ali 35 odstotkov realne vrednosti. Država ima še 40,9 odstotka delnic NLB, od katerih jih bo 15,9 odstotka prodala, morda po višji ceni. Ostala bo lastnica 25 odstotkov in ene delnice, kar pomeni, da bo banka še vedno, vsaj manjšinsko slovenska.

Razlika glede nakupov prebivalstva pa je ogromna. Medtem ko so se državljani gnetli za nakup NKBM in jih je več kot sto tisoč kupilo za 151 milijonov evrov delnic (vplačanih je bilo skoraj še enkrat več sredstev), so maloštevilne fizične osebe kupile za manj kot 20 milijonov evrov delnic NLB. Agencija za trg

vrednostnih papirjev je z državo povezanim skladom in institucijam (kot je npr. Slovenski državni holding, SDH) prepovedala nakup delnic NLB. Bistveno več delnic NLB kot slovenski investicijski in pokojninski skladi so kupili hrvaški, ki že beležijo skoraj 20 odstotkov dobička od nakupa. Mladina je izvedela, da SDH in naši

skladi niso vedeli za omejitve in o tem niso imeli nobene študije niti pravnega mnenja. Taka nerazumna zakonodaja je tudi v nasprotju z ono v razvitih državah EU. Tako ima npr. Nemčija v pomembnih družbah, kot so banke ali Telekom, okoli 40 odstotkov lastnine preko deželnih, državnih in paradržavnih skladov. Tako zagotavljajo vpliv države na politiko teh družb in seveda pobirajo dividende od njihovih dobičkov. Slovenija ima v zasebnih skladih le 0,05 odstotka bruto domačega proizvoda (BDP) kapitala, povprečje Evropske unije (EU) je devetkrat višje, v Veliki Britaniji celo 16-krat višje. S tem je pri nas prekinjen pozitivni krog (virtuous cycle), ki omogoča pretok sredstev od prebivalstva do podjetij z visokim potencialom rasti in po vmesnem pomnoževanju nazaj k prebivalstvu.

Potem ko smo že več kot četrto stoletja v kapitalističnem gospodarskem sistemu, naši vodilni ekonomisti in politiki še vedno živijo v svojem svetu. Zato se v gospodarsko tekmovalno s konkurenco podajamo z loki in sulicami proti puškam in topovom. Ljudje so bili pripravljene vlagati v prihranke v gospodarski razvoj prek borze, vendar jih je država vedno znova udarila in jim sredstva podržavila ali uničila. Od nacionalizacije družbenega premoženja (zadružnega v EU) prek vzajemnih skladov Proficia Dadas, uničenja prevzetih podjetij v lasti tajkunov med krizo do odtujitve bančnega sistema v slovenski lasti. Zato je večina vlagateljev, pokojninskih in vzajemnih skladov pobegnila v tujino, kjer ustvarjajo delovna mesta. Po izgubi lastnih bank bo 18 milijard evrov bančnih vlog varčevalcev namesto prebivalstvu dajalo dobičke tujim lastnikom bank. Država je v zadnjem času ukinila še ugodne registrske račune pri klirinško depotni družbi (KDD), zato sedaj marsikdo plačuje finančnim posrednikom za izplačilo dividend več, kot znašajo vrednosti dividend. Novembra lani je Državi zbor v izrecnem nasprotju

s pravnim redom EU uničil še Delniško OPORO, ki jo je Vseslovensko združenje malih delničarjev (VZMD) ustanovilo, da bi preprečilo izkoriščanje malih delničarjev. Novi finančni minister jim je svetoval: "Račune odprite v tujini!" Naša zakonodaja je vse bolj v službi kapitala in ne lastnih ljudi.

Na obzorju je že nov udarec za male delničarje – kapitalske zasluzke ob prodaji delnic in letnih dividend naj bi dodatno obdavčili. Odkar je vladna koalicija sprejela to zamisel v svoj načrt, je vrednost SBI TOP padla od 900 na 800 točk. Na drugi strani država dopušča podjetjem v tuji lasti in posameznikom, da selijo sedeže v davčne oaze (Luksemburg, Amsterdam itd.), kjer plačujejo 1-odstotni davek na dobičke drugim članicam EU namesto 19 odstotkov Sloveniji. Lažje je razprodajati v pol stoletja ustvarjeno nacionalno bogastvo in bolj obdavčiti male vlagatelje kot zahtevati poštenje v EU.

Podjetja lahko pozdravijo izgube iz kriznih let tako, da dobičke namenijo najprej za pokrivanje preteklih izgub. Mali vlagatelji take možnosti pogosto nimajo – uničenja skladov, stečajev podjetij, nenormalnega padca borznega indeksa v času visoke večletne gospodarske rasti ne morejo pokriti iz dobička! Kdo in kdaj bo strokovno, moralno in zlasti kazensko odgovarjal za usodno ropanje lastnega prebivalstva v Sloveniji? To se seveda ne bo zgodilo na osnovi odločitev našega sodstva, temveč šele po odločbi ESČP.

Že več kot četrto stoletja smo v kapitalističnem gospodarskem sistemu, naši vodilni ekonomisti in politiki pa še vedno živijo v svojem svetu

Foto: Sašo BIZJAK